

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم حدیث

گرایش تفسیر اثری

عنوان پایان نامه

نقش ولایت مداری در تأمین سعادت‌مندی

انسان در آینه قرآن و حدیث

استاد راهنما

حجت‌الاسلام دکتر سید علی سجادی زاده

استاد مشاور

حجت‌الاسلام علی جلائیان اکبرنیا

دانشجو

عبدالمجید صدوقی فر

شهریور ۱۳۹۲

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم حدیث

گرایش تفسیر اثری

عنوان پایان نامه

نقش ولایت مداری در تأمین سعادت‌مندی

انسان در آیینه قرآن و حدیث

استاد راهنما

حجت‌الاسلام دکتر سید علی سجادی زاده

استاد مشاور

حجت‌الاسلام علی جلائیان اکبرنیا

دانشجو

عبدالمجید صدوقی فر

شهریور ۱۳۹۲

تمام حقوق این اثر متعلق به دانشکده علوم حدیث است.

تشکر و قدردانی:

خداوند بزرگ را از این که توفیق فعالیت در این زمینه را به این بنده حقیر عنایت فرمود سپاس می‌گزارم؛ و از اینکه امکان استفاده از راهنماییهای دلسوزانه استاد راهنمای گران قدر جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر سید علی سجادی زاده که دلسوزانه با راهنمایی‌های خود و هم چنین استاد محترم مشاور جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای علایان که با مشاوره‌های حکیمانه خود این حقیر را در این مسیر همراهی نمودند؛ را به این بنده مرحمت فرمود، سجده شکر می‌سایم؛ و به تبعیت از روایت من لم یشکر از این دو بزرگوار فرزانه، کمال تشکر و قدردانی خویش را ابراز می‌نمایم؛ هم چنین سپاس فراوان از اساتید محترم دانشگاه قرآن و حدیث که خالصانه زمینه حرکت و پویایی در بوستان اهل بیت علیهم السلام را برای رهروان آن فراهم می‌آورند.

تقدیم به ساحت مقدس:

حضرت قمر بنی‌هاشم ابو‌الفضل العباس علیه‌السلام که الگوی ولایت‌مداران تاریخ

پس از معصومین علیهم‌السلام است؛ امام صادق علیه‌السلام فرمودند:

"عباس عموی ما، نافذ البصیره بود."

همو که دوست و دشمن، آب و خاک، جماد و نبات و حیوان، جن و انس،

بچه و بزرگ و زمان و مکان را شرمندۀ اوج ولایت‌مداری خویش در رکاب

مولایش، حضرت سیدالشهداء، آقا ابا عبدالله الحسین علیه‌السلام نمود.

چکیده:

ولایت بالاصاله از آن خداوند متعال است؛ ولایت جانشینان راستین او در طول ولایت او و در واقع پرتوی از ولایت الله است. خداوند متعال ولی مؤمنان است؛ و طاغوت، اولیای کافران است. این تحقیق که به صورت کتابخانه‌ای انجام شده است؛ نشان می‌دهد که اولاً عوامل یا زمینه‌هایی مانند تقوا، اخلاص، بصیرت، خشیت الهی، احسان به والدین، ... باعث ولایت‌مداری انسان در برابر حضرت حق و جانشینان راستین او می‌شود. و در نتیجه سعادت‌مندی او می‌شود و عوامل یا زمینه‌هایی مانند دنیا طلبی، گناه، استکبار ورزی، حسادت، ریاست طلبی، حرام‌خواری، ... باعث ولایت‌گریزی و ولایت‌ستیزی و در نتیجه سبب بدبختی انسان می‌شود؛ ثانیاً انسان ولایت‌مدار با تبعیت و اطاعت از خداوند متعال و جانشینان راستین او و تسلیم محض در برابر آن‌ها و با تقدیم مال و جان و آبرو و حرکت پشت سر ولایت و ... به سعادت و پیروزی ابدی می‌رسد؛ اما انسان ولایت‌گریز و ولایت‌ستیز با تبعیت از طاغوت درون و برون؛ آن‌گاه با تمسخر، اذیت، سرپیچی، تکذیب، دشمنی، تحمیل عقیده، ... و قتل جانشینان الهی، بدبخت دنیا و آخرت و مستوجب عذاب شدید الهی می‌شود.

واژگان کلیدی: ولایت‌مداری، سعادت، قرآن، امام علیه السلام، دوزخ

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات.....	۱۵
۱. ۱. مقدمه.....	۱۶
۱. ۲. بیان مسئله.....	۱۶
۱. ۲. ۱. مسئله.....	۱۷
۱. ۲. ۲. فرضیه‌ها.....	۱۷
۱. ۳. ضرورت طرح بحث.....	۱۷
۱. ۴. پیشینه تحقیق.....	۱۸
۱. ۵. واژه شناسی.....	۲۰
۱. ۵. ۱. ولایت.....	۲۰
۱. ۵. ۲. سعادت.....	۲۲
۱. ۶. انواع ولایت و مفهوم آن در آینه قرآن و حدیث.....	۲۲
۱. ۶. ۱. مقدمه.....	۲۲
۱. ۶. ۲. ولایت الله جل جلاله.....	۲۳
۱. ۶. ۲. ۱. انواع ولایت الله جل جلاله و جانشینان او.....	۲۳
۱. ۶. ۲. ۱. ۱. ولایت تکوینی.....	۲۳
۱. ۶. ۲. ۱. ۲. ولایت بر تشریح.....	۲۴
۱. ۶. ۲. ۱. ۳. ولایت در تشریح.....	۲۴
۱. ۶. ۲. ۲. ولایت رسول الله ﷺ.....	۲۵
۱. ۶. ۲. ۳. ولایت ائمه اطهار علیهم السلام.....	۲۶
۱. ۶. ۲. ۴. ولایت فقیه.....	۲۷
۱. ۶. ۲. ۵. ولایت مؤمنان.....	۲۹
۱. ۶. ۳. ولایت طاغوت.....	۳۰

۳۰ ۱.۶.۳.۱ ولایت جبت
۳۰ ۱.۶.۳.۲ ولایت شیطان
۳۱ ۱.۶.۳.۳ ولایت امام جائر
۳۲ ۱.۶.۳.۴ ولایت هوا و هوس
۳۳ ۱. سخن آخر
	فصل دوم: عوامل یا زمینه های پذیرش یا رد ولایت الهی و پیامدهای مثبت و منفی آن در آیینة قرآن و حدیث
۳۴ ۲.۱ مقدمه
۳۵ ۲.۲ عوامل یا زمینه های پذیرش ولایت الهی و پیامدهای سعادت بخش آن
۳۶ ۲.۲.۱ تقوا
۳۷ ۲.۲.۲ اخلاص
۴۱ ۲.۲.۳ خشیت الهی
۴۲ ۲.۲.۴ دوستی و دشمنی به خاطر خدا
۴۶ ۲.۲.۵ امر به معروف و نهی از منکر
۴۷ ۲.۲.۶ بصیرت
۴۹ ۲.۲.۷ احسان به والدین
۵۲ ۲.۲.۸ وفای به عهد
۵۴ ۲.۲.۹ دعا
۵۵ ۲.۲.۱۰ کظم غیظ
۵۷ ۲.۲.۱۱ شکرگزاری
۵۸ ۲.۲.۱۲ استغفار
۶۱ ۲.۲.۱۳ صبر و استقامت
۶۳ ۲.۲.۱۴ معرفت خدا
۶۷ ۲.۲.۱۵ ایمان و عمل صالح
۶۹ ۲.۲.۱۶ پرداخت خمس و زکات و صدقه
۷۱ ۲.۲.۱۷ ذکر خدا
۷۴

۷۸ نیت خالصانه	۲. ۲. ۱۸
۷۹ خشوع	۲. ۲. ۱۹
۸۱ سخن نیکو	۲. ۲. ۲۰
۸۲ تفکر	۲. ۲. ۲۱
۸۳ شتاب و سبقت در کارهای خیر	۲. ۲. ۲۲
۸۵ نماز و سجده	۲. ۲. ۲۳
۸۸ توکل به خدا	۲. ۲. ۲۴
۹۰ عفاف و حجاب	۲. ۲. ۲۵
۹۳ انفاق	۲. ۲. ۲۶
۹۵ بذل جان	۲. ۲. ۲۷
۹۸ شهادت به حق دادن	۲. ۲. ۲۸
۹۹ امید به لقاء خدا	۲. ۲. ۲۹
۱۰۰ توسل و زیارت	۲. ۲. ۳۰
۱۰۲ تربیت خاندان ولایت‌مدار	۲. ۲. ۳۱
۱۰۳ خدمت به خلق خدا	۲. ۲. ۳۲
۱۰۴ رعایت انصاف	۲. ۲. ۳۳
۱۰۵ حیا	۲. ۲. ۳۴
۱۰۷ ذلت ناپذیری در برابر دشمنان خدا	۲. ۲. ۳۵
۱۰۸ حب اهل البيت <small>علیهم السلام</small>	۲. ۲. ۳۶
۱۰۹ علم	۲. ۲. ۳۷
۱۱۱ صلۀ رحم	۲. ۲. ۳۸
۱۱۳ عفو و گذشت	۲. ۲. ۳۹
۱۱۳ حسن ظنّ به خدا	۲. ۲. ۴۰
۱۱۶ عوامل یا زمینه‌های رد ولایت الهی و پیامدهای شقاوت‌زای آن	۲. ۳. ۱
۱۱۶ دنیا طلبی	۲. ۳. ۱
۱۱۷ گناه	۲. ۳. ۲

- ۱۱۸..... ۲.۳.۳ رفاه طلبی و بی تفاوتی ساکتین
- ۱۱۹..... ۲.۳.۴ استکبار ورزی
- ۱۲۱..... ۲.۳.۵ حرام خواری
- ۱۲۲..... ۲.۳.۶ حسد
- ۱۲۴..... ۲.۳.۷ لجاجت
- ۱۲۵..... ۲.۳.۸ ترس
- ۱۲۶..... ۲.۳.۹ غفلت
- ۱۲۷..... ۲.۳.۱۰ جاه طلبی
- ۱۲۸..... ۲.۳.۱۱ هوا و هوس
- ۱۲۹..... ۲.۳.۱۲ پیروی از شیطان
- ۱۳۱..... ۲.۳.۱۳ مکر و حيله
- ۱۳۲..... ۲.۳.۱۴ بی غیرتی
- ۱۳۳..... ۲.۳.۱۵ بی همتی و تنبلی
- ۱۳۴..... ۲.۳.۱۶ غضب
- ۱۳۵..... ۲.۳.۱۷ خیانت
- ۱۳۶..... ۲.۳.۱۸ تفاخر
- ۱۳۷..... ۲.۳.۱۹ بغی
- ۱۳۷..... ۲.۳.۲۰ خود ستایی
- ۱۳۸..... ۲.۳.۲۱ قساوت قلب
- ۱۳۹..... ۲.۳.۲۲ توان گری
- ۱۴۰..... ۲.۳.۲۳ حرص و طمع
- ۱۴۱..... ۲.۳.۲۴ بخل و شح
- ۱۴۲..... ۲.۳.۲۵ منت گذاشتن
- ۱۴۳..... ۲.۳.۲۶ ظلم
- ۱۴۵..... ۲.۳.۲۷ جهل
- ۱۴۶..... ۲.۳.۲۸ سخن چینی

۱۴۷ غیبت .۲ .۳ .۲۹
۱۴۷ تمسخر .۲ .۳ .۳۰
۱۴۹ دروغ .۲ .۳ .۳۱
۱۵۰ کم فروشی .۲ .۳ .۳۲
۱۵۱ ریا .۲ .۳ .۳۳
۱۵۳ ربا .۲ .۳ .۳۴
۱۵۳ برتری جویی .۲ .۳ .۳۵
۱۵۵ اسراف .۲ .۳ .۳۶
۱۵۶ اطاعت از هر جبار .۲ .۳ .۳۷
۱۵۷ نفاق .۲ .۳ .۳۸
۱۵۹ فرزند ناصالح .۲ .۳ .۳۹
۱۶۱ پیروی کورکورانه از نیاکان .۲ .۳ .۴۰
۱۶۳ سخن آخر .۲ .۴
۱۶۴ فصل سوم: رابطه میان پذیرش یا رد ولایت الهی با سعادت و شقاوت انسان در آئینه قرآن و حدیث
۱۶۵ ۳ .۱ . مقدمه
۱۶۶ ۳ .۲ . رابطه میان پذیرش ولایت الهی با سعادت انسان
۱۶۶ ۳ .۲ .۱ . تبعیت
۱۷۰ ۳ .۲ .۲ . اطاعت
۱۷۰ ۳ .۲ .۲ .۱ . اطاعت از خدا و رسول او
۱۷۲ ۳ .۲ .۲ .۲ . اطاعت از ائمه اطهار علیهم السلام
۱۷۵ ۳ .۲ .۳ . تسلیم
۱۷۶ ۳ .۲ .۴ . مجاهدت در راه خدا و دفاع از ولایت
۱۷۷ ۳ .۲ .۴ .۱ . نیت خالص و پاک
۱۷۸ ۳ .۲ .۴ .۲ . عمل
۱۷۸ ۳ .۲ .۴ .۳ . مال

۱۷۸.....	۴. ۴. ۲. ۳. جان
۱۸۰.....	۵. ۴. ۲. ۳. آبرو و زبان
۱۸۲.....	۵. ۲. ۳. تقوای الهی
۱۸۴.....	۶. ۲. ۳. استجابت امر خدا و رسول او
۱۸۵.....	۷. ۲. ۳. امر به معروف و نهی از منکر
۱۸۶.....	۸. ۲. ۳. دوستی حقیقی خداوند متعال و رسول الله ﷺ و اهل بیت علیهم السلام
۱۹۰.....	۹. ۲. ۳. پشت سر رسول ﷺ و ولایت علیهم السلام حرکت کردن
۱۹۴.....	۳. ۳. رابطه ولایت‌گریزی با شقاوت
۱۹۴.....	۱. ۳. ۳. تبعیت از طاغوت‌ها
۱۹۷.....	۲. ۳. ۳. تنها گذاشتن و بی تفاوتی
۲۰۰.....	۳. ۳. ۳. مسخره کردن
۲۰۴.....	۴. ۳. ۳. محاربه
۲۰۵.....	۵. ۳. ۳. روی گردانی
۲۰۸.....	۶. ۳. ۳. اعتراض به امر رسول خدا ﷺ
۲۱۱.....	۷. ۳. ۳. تکذیب
۲۱۲.....	۸. ۳. ۳. سرپیچی
۲۱۴.....	۹. ۳. ۳. دشمنی
۲۱۵.....	۱۰. ۳. ۳. نا فرمانی
۲۱۸.....	۱۱. ۳. ۳. مخالفت
۲۲۱.....	۱۲. ۳. ۳. آزار و اذیت
۲۲۳.....	۱۳. ۳. ۳. قتل
۲۲۵.....	۱۴. ۳. ۳. تحمیل عقیده بر ولایت
۲۲۶.....	۴. ۳. مجازات‌های دیگر
۲۲۷.....	۵. ۳. سخن آخر
۲۳۲.....	فصل چهارم: نتایج و پیشنهادها

۲۳۳	۴. ۱. نتایج
۲۳۵	۴. ۲. پیشنهادها
۲۳۷	پیوست‌ها
۲۳۸	الف) منابع فارسی
۲۳۹	ب) منابع عربی
۲۴۶	ج) منابع نرم‌افزاری

فصل اول: کلیات

۱.۱. مقدمه

در این فصل، کلیات بحث یعنی بیان مسئله و مسئله‌ها و فرضیه‌ها و پیشینه تاریخی - تحقیقاتی؛ انواع و اقسام ولایت و مفهوم آن‌ها مطرح خواهد شد. لازم به توضیح است که در این فصل به دو سؤال فرعی مسئله و در فصل‌های بعدی به دو سؤال اصلی مسئله پرداخته خواهد شد.

۱.۲. بیان مسئله

انسان‌ها به دنبال سعادت هستند، اما برخی این راه را اشتباه طی می‌کنند. شناخت ولایت حقه الهیه و جانشینان راستین او و ایمان به آن و حرکت در این راه و در مقابل کفران به ولایت طاغوت و انزجار از طاغوت زیر بنای بحث است؛ بنابراین ایجاد و تقویت عوامل یا زمینه‌هایی که باعث ورود به این مسیر مستقیم و طی طریق در آن یعنی ولایت‌مداری شده و در مقابل شناخت عوامل یا زمینه‌هایی که باعث خروج یا بیرون ماندن از این مسیر مستقیم می‌شود؛ یعنی ولایت‌گریزی، ارزش توصیف‌ناپذیری در تأمین سعادت انسان دارد؛ از این رو این تحقیق بر آن است که به حول و قوه الهی با استفاده از دریای بیکران معارف قرآن کریم و روایات مأثوره، به بررسی عوامل و یا زمینه‌های ولایت‌مداری حضرت حق و آثار آن‌ها که اطاعت و تسلیم در برابر حضرت حق و جانشینان او و عوامل یا زمینه‌های ولایت‌گریزی و ولایت‌ستیزی و آثار آن‌ها یعنی سرپیچی و تکذیب حق است؛ پرداخته و نتایج سعادت بخش و شقاوت‌زای این دو مسیر متفاوت را نشان دهد.

۱.۲.۱. مسئله

الف) سوالات فرعی (کلیات)

۱. مفهوم ولایت در آئینه قرآن و حدیث چیست؟

۲. انواع ولایت در آئینه قرآن و حدیث کدام است؟

ب) سوال اصلی

عوامل یا زمینه‌های پذیرش یا رد ولایت الهی و رابطه بین پذیرش یا رد ولایت الهی با سعادت و

شقاوت انسان در آئینه قرآن و حدیث چیست؟

۱.۲.۲. فرضیه‌ها

۱. به نظر می‌رسد ولایت‌مداری تسلیم محض در برابر حضرت حق و جانشینان بر حق او می‌باشد.

۲. ولایت الله و ولایت طاغوت دو نوع ولایت بوده که هر کدام در طول خود شامل ولایت‌هایی می‌باشد.

۳. می‌توان گفت صفاتی مانند خلوص، خشیت الهی، تقوی و ... باعث پذیرش ولایت الهی و سعادت و صفاتی مانند کبر، حسد، غفلت و ناآگاهی، و عدم خلوص و ... می‌تواند باعث رد ولایت الهی و شقاوت شود. ولایت‌مداری، یعنی حرکت در مدار الهی و اطاعت و تسلیم محض در برابر او و جانشینان راستین او، سعادت و رستگاری نصیب انسان شده همان طور که بر عکس با حرکت در مدار طاغوت و شیطان و ایستادگی در مقابل انبیا و اوصیا، خسران و تیره بختی و شقاوت و عذاب در انتظار انسان خواهد بود.

۱.۳. ضرورت طرح بحث

با توجه به اینکه مدت بسیار کوتاه زندگی فانی و زودگذر دنیوی در مقابل حیات جاویدان اخروی هرگز قابل مقایسه نیست؛ پس بنابراین جا دارد آدمی اندکی بیندیشد که چگونه می‌توان توشه لازم برای عالم بقا را طوری

اندوخت که مورد قبول حضرت حق افتد. (البته در اینجا کف مورد نظر است نه سقف و گرنه برای اولیای خدا تسلیم در برابر حق عشق به حق است نه ملاحظه ثواب و عقاب) از این رو ضرورت بحث ولایت‌مداری که کلید قبولی اعمال است بیش از پیش عیان می‌شود. پس شرط ورود به دایره پرستش حضرت حق پذیرش بی‌چون و چرا و تمام و کمال ولایت او و جانشینان برحق اوست. پس ضرورت این بحث بر کسی پوشیده نیست؛ چون در این دنیای پر از اسباب فریب و زرق و برق و شیطان نفس و عوامل ابلیس و امامان جائز و در یک کلمه حزب الشیطان که مترصد انحراف و سقوط انسان‌ها و جوامع از مسیر مستقیم هستند؛ یک وظیفه است؛ حتی اگر به اندازه ران ملخی از ملک سلیمان و نمی از یم، بتوانیم ان شاء الله تعالی گامی هر چند کوچک با زبانی ساده با استخراج از معارف دریای بی‌کران آیات و روایات در جهت حمایت و تبلیغ مسیر مستقیم حق با جذب حتی یک نفر برداشته باشیم. آنچه که مزید بر اهمیت مضاعف این بحث می‌شود؛ توقف برخی با دلایل واهی هم‌چون شیطان که پس از شش هزار سال عبادت خدا با تکبر و ورزی، برده استکبار و ورزی و لجاجت خود شد و یا واقفی‌ها که در میانه راه مغلوب هوای نفس شدند و بریدند و شیطان را مولای خود نمودند؛ پس بحث، بسیار ظریف و مهم است؛ که حتی چه بسا کسی الان واقعاً در صراط مستقیم حق باشد اما با کوچک‌ترین غفلت و خروج از مسیر ولایت الهی دچار خسران بزرگ جبران‌ناپذیر گردد.

۴. ۱. پیشینه تحقیق

از نظر تاریخی قرآن کریم بحث ولایت‌مداری را از خودداری شیطان از پذیرش امر خداوند سبحان در سجده به آدم و بیان تمرد و تمسخر پیامبران توسط کافران و اقوام لجوج و جاهل آن‌ها و عذاب و هلاکت و بدبختی اقوام اشاره نموده و از طرف دیگر به اهمیت ولایت‌مداری و بیان رستگاری انسان ولایت‌مدار به ذکر مواردی مانند آسیه همسر فرعون به صورت ظاهری و ولایت‌مداری مولا علی علیه السلام به صورت باطنی و تأویلی اشاره می‌کند. نهج البلاغه امام علی علیه السلام هم مملو از مواردی است که پیامدهای شوم عدم ولایت‌مداری‌ها را تبیین می‌کند. ائمه علیهم السلام از امام علی علیه السلام تا امام حسین علیه السلام به صورت عملی روی مسئله ولایت و حکومت، از امام

سجاد علیه السلام تا تقریباً زمان امام رضا علیه السلام به خاطر تغییر شرایط، بیشتر روی مسائل معارف غنی اسلامی به صورت نظری و از امام جواد تا امام عسکری علیه السلام و امام زمان علیه السلام به زمینه‌سازی برای دوران غیبت و ولایت‌مداری در عصر غیبت و ولایت فقیه اهتمام شد. ابتدا در دوران غیبت صغری توسط چهار نایب خاص و پس از آن با نیابت عام فقها ارتباط خورشید پس پرده با امت اسلامی هم چنان، استمرار داشته است. در عصر غیبت نیز (حتی دوران حضور، یعنی سده اول) فقهای عظیم‌الشأن شیعه، این وظیفه را تا به امروز به انجام رسانیده‌اند؛ با این توضیح که در ۱۳۵۷ ش این درخت تناور بالقوه، با پیروزی انقلاب اسلامی توسط امام خمینی علیه السلام به فعلیت رسیده و اکنون نیز این پرچم به حول و قوه الهی توسط امام خامنه‌ای مد ظله العالی علم‌داری می‌شود. از خداوند بزرگ می‌خواهیم هر چه سریع‌تر این پرچم به دستان مبارک امام زمان علیه السلام با ظهور ایشان سپرده شود. البته با ظهور ایشان بحث ولایت‌مداری نه تنها خاتمه نیافته، بلکه تشدید شده و بوتۀ آزمون بزرگ برای همگان، مخصوصاً خواص خواهد شد؛ و این بحث ولایت‌مداری تا روز قیامت که امتحان‌های الهی ادامه دارد؛ ادامه خواهد داشت.

از نظر تحقیقاتی مستقیماً پروژه‌ای با این عنوان یافت نشد؛ اما با مسائل پیرامونی کتب و مقالاتی که از قرآن کریم و روایات، تهیه شده باشد، فراوان است. مانند کتب و مقالاتی که در مورد عوامل سعادت و شقاوت انسان‌ها به صورت عام نگاشته شده است؛ اما اختلاف کار ما با دیگران از دو وجه است؛ اولاً به صورت متمرکز به بررسی عوامل یا زمینه‌های ولایت‌مداری و عوامل یا زمینه‌های ولایت‌گریزی؛ آن هم به صورت خاص یعنی در قلمرو ولایت‌مداری می‌پردازد؛ ثانیاً رابطه میان پذیرش ولایت الهی با سعادت انسان و رد ولایت الهی با شقاوت انسان را مورد بررسی قرار می‌دهد. در مورد بحث ولایت به طور عام و به صورت خاص در زمان ما یعنی ولایت فقیه مانند کتاب البیع و ولایت فقیه امام خمینی علیه السلام، ولایت فقیه، ولایت فقاهت و عدالت آیت الله جوادی آملی و ... نگاشته شده است.

۵. ۱. واژه شناسی

در این قسمت به واژه‌شناسی دو واژه "ولایت" و "سعادت" پرداخته می‌شود.

۱. ۵. ۱. ولایت

کلمه ولایت از ریشه ولی است که این ریشه در قرآن کریم ۲۳۱ مرتبه در ۵۵ سوره مبارکه در ۲۰۱ آیه شریفه در شکل فعل و اسم آمده است؛ به طوری که می‌توان در حدود بیش از بیست گروه معنایی طبقه بندی نمود؛ که به برخی از آنها اشاره می‌شود.

رویگردانی؛ سزاوارترین و نزدیکترین؛ ربوبیت؛ یاری؛ فرمانروایی؛ محبت؛ تولیت و پادشاهی؛ ولی ارث؛ ولی ازدواج؛ ولی دم؛ ولی امر مردم؛ کوتاهی کردن؛ تهدید و وعید؛ وای بر؛ قسم می‌خورند؛ پاسداری؛ یاران و پیروان؛ نزدیک بودن؛ ولی، سرپرست؛ عموزادگان؛ ولی ضد دشمن و اولیا ضد دشمنان است.^۱

ولاء و توالی، دو چیز یا بیشتر که بین آنها چیزی وجود نداشته باشد. ولاء و توالی را از جهت مکان، نسبت، دین، دوستی و یاری و اعتقاد، استعاره می‌آورند و ولایت به معنای یاری و ولایت به معنای سرپرستی و صاحب اختیاری است. ولایت و ولایت مانند دلالت و دلالت هستند و حقیقت آن سرپرستی امر است. هر یک از کلمات ولی و مولی، در این معنی استعمال می‌شوند. از این رو در معنی فاعلی موالی و در معنی مفعولی موالی گفته می‌شود. به مؤمن ولی الله گفته می‌شود و اما مولى الله وارد نشده است؛ و گفته می‌شود خداوند متعال ولی مؤمنان و مولای ایشان است. ولیاً؛ پسر؛ مولى: پسرعمو، دوستان؛ ولی: باران؛ مولى: آزادکننده برده، برده آزاد شده، هم پیمان، پسرعمو، همسایه؛ اولی: سزاوارتر؛ اولی لك فأولی: عقاب و نفرین، نزدیکی و بیزارى؛ موالات: به دنبال هم آمدن و پیروی کردن.^۲

ولایة: مصدر موالاته است. ولایة مصدر والی است. الولاء: مصدر مولى است. موالی فرزندان عمو است و موالی از اهل بیت پیامبر اسلام ﷺ کسانی هستند که صدقه بر آنها حرام است. مولى: آزادکننده برده و هم پیمان و

۱. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، حسینی، سید احمد، مرتضوی، تهران، چاپ سوم، ۱۳۷۵ ش، ذیل ریشه ولی.

۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات، دار العلم الدار الشامیه، دمشق، چاپ اول، ۱۴۱۲ ه، ذیل ریشه ولی.